Eläinsuojeluasiamies
Djurskyddsombudsmannen
Animal Welfare Ombudsman

Lausunto

Pvm/Datum/Date	Dnro/Dnr/DNo
8.11.2022	6840/12.01.00/2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Asia: HE 242/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi
Teema: Mom. 26.20.70. Rajaesteen rakentaminen, ympäristönäkökulmat, vaikutus luontoon ja eläimiin

Lisätalousarvioehdotuksessa Rajavartiolaitokselle ehdotetaan kuuden miljoonan euron rahoitusta itärajan rajaesteen suunnitteluun ja pilotointihankkeeseen. Rajavartiolaitoksen suunnitelman mukaan Suomen itärajalle tulisi rakentaa esteaitaa (aita, tekninen valvonta ja tie) 130–260 kilometrin matkalle, pääosin kaakkoisrajalle. Pilotointihankkeessa on tarkoitus rakentaa noin kolmen kilometrin pituinen esteaita sekä testata Itärajan esteaita -hankkeen toimeenpanoa.

Eläinsuojeluasiamies tarkastelee villieläinten liikkumiseen vaikuttavia aitoja eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta. Luonnonvaraisen eläimen hyvinvointi on eläinyksilön oma kokemus sen fyysisestä ja psyykkisestä olotilasta, vastaavasti kuten muillakin eläimillä.

Suunniteltu esteaita ei olisi yhtenäinen, joten eläimillä olisi mahdollisuus kulkea aitaamatta jäävien alueiden kautta. Lisäksi Rajavartiolaitoksen mukaan eläimet voisivat liikkua aitaan tehtyjen porttien tai aukkojen kautta. Yli kuuden kilometrin pituisilla esteaikaosuuksilla suurille eläimille järjestettäisiin noin kolmen kilometrin välein riistaportteja, jotka voitaisiin sulkea rajatilanteen niin vaatiessa. Myös vesistöt sekä esteen ja tien alle tehtävät siltarummut mahdollistaisivat eläinten kulkua.

Raja-aitojen rakentaminen on lisääntynyt Euroopassa, mutta toistaiseksi näiden aitojen vaikutuksista luonnonvaraisiin eläimiin on saatavilla vähänlaisesti tutkimustietoa (Linnell ym. 2016, Pokorny ym. 2017). Esteaidan mahdollisia vaikutuksia eläinten hyvinvointiin voi kuitenkin kartoittaa hyödyntäen tutkimustietoa muiden aitojen, kuten riista-aitojen, vaikutuksista luonnonvaraisiin eläimiin.

Luonnonvaraisten eläinten liikkumisreiteille rakennetut aidat voivat vaikuttaa monin tavoin eläinten hyvinvointiin. Villieläinaitoja koskevat tutkimukset ovat tuoneet esiin sekä suorat vaikutukset eläimiin (esim. fyysinen vammautuminen eläimen törmätessä aitaan tai jumittuessa siihen kiinni) että epäsuorat vaikutukset aitojen estäessä tai muuttaessa eläinten liikkumista (Luonnonvarakeskus 2018, Puikkonen ym. 2022). Aitojen haittoja eläinten hyvinvoinnille on mahdollista ehkäistä ja vähentää erilaisten ratkaisujen avulla, kun eläinten hyvinvointivaikutukset selvitetään ja arvioidaan jo suunnitteluvaiheessa.

Tutkimuksissa on havaittu, että eläimet voivat törmätä, vahingoittua tai jäädä kiinni villieläinaitoihin, mikä aiheuttaa sekä lintujen että nisäkkäiden kuolemia. Aitoihin törmäävät monet eri lintulajit, mutta eniten aidat aiheuttavat kuolleisuutta metsäkanalinnuille, jotka liikkuvat

Eläinsuojeluasiamies
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Djurskyddsombudsman
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Animal Welfare Ombudsman
P.O. BOX 100, 00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
+358 29 520 4480 saara.kupsala@ruokavirasto.fi elainsuojeluasiamies.fi

Eläinsuojeluasiamies
Djurskyddsombudsmannen
Animal Welfare Ombudsman

Lausunto

Pvm/Datum/Date 8.11.2022

Dnro/Dnr/DNo 6840/12.01.00/2022

suureksi osaksi maan pinnan läheisyydessä. (Luonnonvarakeskus 2018, Puikkonen ym. 2022.) Myös hirvieläinten on havaittu vahingoittuvan aitoihin niiden yrittäessä puskea aidan läpi, jos aitojen rakentamisessa ei ole huomioitu hirvieläinten tärkeitä liikkumisreittejä (Luonnonvarakeskus 2018, Pokorny ym. 2017). Aitojen rakentamisessa tulisikin käyttää ratkaisuja, jotka ehkäisevät ja minimoivat eläinten vahingoittumista. Esimerkiksi aidan sijoittelulla, näkyvyyden parantamisella ja asianmukaisilla merkinnöillä voidaan vähentää lintujen törmäyksiä (Puikkonen ym. 2022). Piikkilangat voivat aiheuttaa vakavia vammoja eläimille, ja esimerkiksi aidan yläosaan sijoitetut piikkilangat voivat vahingoittaa aitaan lentäviä lintuja tai aitaa pitkin kiipeäviä eläimiä. Aitojen rakentamisessa tulisi välttää sellaisten materiaalien käyttöä, jotka voivat helposti vahingoittaa eläimiä.

Aidat voivat vaikuttaa eläinten hyvinvointiin myös estäessään ja muuttaessaan eläinten liikkumista. Aidat voivat muokata muun muassa eläinten vaelluksia sekä päivittäistä liikkumista elinpiirillään. Liikkumisen estyminen, kulkureittien etsiminen ja aidan kiertäminen voivat aiheuttaa stressiä sekä heikentää pääsyä tärkeisiin resursseihin ja vähentää liikkumisen tehokkuutta (Puikkonen ym. 2022).

Olisikin tärkeää varmistaa eläinten turvallinen kulku rajaesteen yli. Useat villieläimet aidan kohdatessaan etsivät läpipääsymahdollisuutta aidan vierusta kulkien (Luonnonvarakeskus 2018). Siten riittävän tiheästi sijoitetut asianmukaiset riistaportit tukevat eläinten kulkua. Aitojen läpäisevyys ja silmäkoko vaikuttavat pieni- ja keskikokoisten eläinten liikkumiseen. Esimerkiksi poroaidoissa alaosan harvempi silmäkoko helpottaa pienikokoisten eläinten liikkumista aidan läpi maan pinnalla (Luonnonvarakeskus 2018). Jos aidan tyyppi on tätä läpäisemättömämpi, suurriistaa pienempien eläinten kulkuun olisi syytä kiinnittää huomiota sekä järjestää aitaan riittävän tiheästi pieni- ja keskikokoisten eläinten kulun mahdollistavat aukot. Riistaporttien ja muiden eläinten kulun mahdollistavien aukkojen toimivuutta eläinten kulun mahdollistajina olisi tarpeen monitoroida esimerkiksi riistakameroiden avulla.

Mikäli itärajan esteaita päätetään toteuttaa suunnitellussa laajuudessa, ympäristövaikutusten arvioinnin lisäksi hankkeen vaikutukset luonnonvaraisten eläinten hyvinvointiin tulisi selvittää ja arvioida. Olisi tärkeää, että jo suunnitteluvaiheessa pyritään tunnistamaan esteaidasta eläimille mahdollisesti koituvat haitat sekä keinot näiden haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Aidan pilotointihankkeessa olisi tarpeen seurata aidan vaikutuksia eläimiin, mikä voisi tuottaa tietoa näistä vaikutuksista laajemman arvioinnin teon pohjaksi.

Saara Kupsala

Eläinsuojeluasiamies

Eläinsuojeluasiamies
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Djurskyddsombudsman
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Animal Welfare Ombudsman
P.O. BOX 100, 00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
+358 29 520 4480 saara.kupsala@ruokavirasto.fi elainsuojeluasiamies.fi

Eläinsuojeluasiamies
Djurskyddsombudsmannen
Animal Welfare Ombudsman

Lausunto

Pvm/Datum/Date	Dnro/Dnr/DNo
8.11.2022	6840/12.01.00/2022

Lähteet

Linnell, JDC, Trouwborst, A, Boitani, L, Kaczensky, P, Huber, D, Reljic, S, et al. (2016) Border Security Fencing and Wildlife: The End of the Transboundary Paradigm in Eurasia? PLoS Biol 14(6): e1002483. https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1002483.

Luonnonvarakeskus (2018) Selvitys: Itärajan villisika-aidan ekologiset vaikutukset.

Pokorny, B., Flajšman, K., Centore, L. et al. (2017) Border fence: a new ecological obstacle for wildlife in Southeast Europe. Eur J Wildl Res 63, 1. https://doi.org/10.1007/s10344-016-1074-1.

Puikkonen, L., Niemi, M., Rautiainen, M., Pietarila, J., Hiedanpää, J., Pellikka, J. (2022) Esiselvitys metsäpeura-aidan rakentamisesta Pohjois-Pohjanmaalle. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja a 237. Vantaa: Metsähallitus.

Eläinsuojeluasiamies
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Djurskyddsombudsman
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET

Animal Welfare Ombudsman
P.O. BOX 100, 00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND

+358 29 520 4480 saara.kupsala@ruokavirasto.fi elainsuojeluasiamies.fi